

NĚKTERÉ ZÁSADY ÚTOKU

V současné době má obrana značné možnosti úspěšně čelit nepřátelskému útoku. S využitím mohutné palby, manévru, pevným udržením výhodných prostorů, čar a objektů, může způsobit útočníkovi značné ztráty, zmařit nebo zastavit jeho útok a na potřebnou dobu stabilizovat frontu, získat čas na soustředění potřebných sil a prostředků a tím vytvořit podmínky k přechodu do útoku a získání iniciativy. Proto překonávání obrany nepřítele, zejména měl-li dostatek času na její organizaci a budování, vyžadovalo v minulých válkách, a bude tomu tak i v budoucnu, značné úsilí a umění velitelů, štábů i vojsk.

Ve Velké vlastenecké válce musela sovětská vojska často zejména prolamovat obranu, na jejíž budování měl nepřítel poměrně dost času. Tato obrana byla charakterizována organizovaným a účinným palebným systémem, ženiijním vybudováním a překážkami všeho druhu a hlubokým jejím členěním. Na všech významných směrech a prostorech německá fašistická vojska zpravidla budovala pozici obranu. Hlavní úsilí soustřeďovala zejména na udržení hlavního pásma obrany, budovaného do hloubky 5—7 km a obsazovaného především pěšími divizemi. Pohyblivé taktické zálohy byly rozmístovány na druhém pásmu a byly taktéž předurčeny k vedení boje o hlavní pásmo obrany. Proto vojska v útoku byla nucena vést složitou bojovou činnost s nepřítelem v obraně zejména v hlavním pásmu jeho obrany.

Takovou obranu nepřítele zpravidla prolamovaly zesílené pěší divize armád (sborů) prvního sledu. Každá divize prolamovala obranu v pásmu širokém do 2 km a měla hluboce členěnou bojovou sestavu. Průlom obrany zabezpečovaly vytvářené dělostřelecké skupiny hustotou kolem 200 hlavních na 1 km fronty a vyčleněné útvary bitevního a bombardovacího letectva.

Všechny propočty při plánování dělostřelecké a letecké přípravy, podpora zteče a boje pěchoty i tanků v hloubce a také stanovení doby a způsobů zteče závisely na průběhu předního okraje obrany nepřítele. V důsledku chyb a nepřesností při stanovení skutečného předního okraje obrany byl zpracovaný plán průlomu často nereálný. K odstranění takovýchto nedostatků, zpravidla před útokem vedla vyčleněná vojska pluků prvního sledu průzkum předního okraje

obranu bojem, v jehož průběhu upřesňovala přední okraj obrany, palebná ohniska a dělostřelecké baterie nepřítele v hloubce. Současně ženisté vytvářeli průchody v minových polích a zátarasech nepřítele.

Východí prostory pro útok zaujímal vojska zpravidla v průběhu několika nocí a zakončovala noc před útokem. Byla tedy několik dnů vystavena palbě nepřítele v obraně. Např. v pásmu útoku 8. gardového střeleckého sboru, který prolomoval obranu nepřítele v červenci roku 1943 sz. od Orla v šířce 4 km, do hloubky 5 km od předního okraje bylo rozmístěno na 1 km² do 1800 osob, 50 dělostřeleckých hlavních a minometů, 60 vozidel a 100 koní.

Před průlomem probíhala dělostřelecká a letecká příprava v trvání 1–2 hodin. Zteč obrany nepřítele zpočátku prováděla pěchota a v rozvinuté rojnici čelním útokem. Tanky podporovaly pěchotu pouze na směr hlavního úderu. Bojová sestava vojsk v útoku se členila do značné hloubky; další sledy postupovaly za prvními sledy v malých vzdálenostech, aby je bylo možné zasadit včas do boje. Tempo útoku při průlomu obrany nepřítele bylo nízké a značně zaostávalo za tempem postupu přisunovaných záloh nepřítele; to ve značné míře ztěžovalo vedení útoku a jeho rozvíjení v hloubce.

Německá fašistická armáda ve svém vítězném tažení v roce 1940 prolomovala obranu holandských, belgických, francouzských i anglických vojsk na západní frontě „klinovými údery“. Jejich základem byl útok tankových vojsk a současně vysazování vzdušných výsadků, jejichž úkolem bylo zadržet a ničit přisunované zálohy a bránit jejich spojení s vojsky v obraně. Tento způsob uplatňovala i po napadení SSSR na východní frontě v letech 1941–42 a v počátečním období vcelku úspěšně. Ovšem po dokončení strategického rozvinutí sovětských vojsk a po jejich přechodu k protiúderu i protiútoky celá fašistická strategie i tyto dočasné úspěšné formy utrpěly krach.

Sovětská vojska používala různých forem a způsobů průlomu nepřátelské obrany. Prolomovala obranu nepřítele na jednom, dvou i více úsecích a směrech, po soustředění značného počtu vojsk (především dělostřelectva, letectva a tanků) s následným rychlým vedením průlomu do hloubky obrany nepřítele; zasazovala pohyblivé (tankové, motorizované a jezdecké útvary a svazky) a údery do boků a týlu vojsk v obraně obkličovala a ničila jeho uskupení.

Teorie i praxe útoku v soudobých operacích doznaly některých změn. Vyplývá to především z nových bojových prostředků, plné mechanizace a technizace soudobých armád, větší palebné síly vojsk, některých nových forem a způsobů organizace a vedení nepřátelské obrany apod.

Zásadní odlišnosti soudobé obrany můžeme krátce charakterizovat takto:

- nezbytnost organizovat a budovat obranu, odolnou proti jaderným prostředkům útočníka;

- požadavek vytvořit všechny podmínky k efektivnímu použití jaderných zbraní ke zmaření útoku nepřítele;

- obrana je vysoce aktivní a manévrová; vyplývá to z možnosti útočníka rychle přenášet úsilí a soustřeďovat síly a prostředky z jednoho na druhý směr, neočekávaně zasazovat druhé sledy a zálohy, používat silné vzdušné výsadky apod.

Ve vojenskoodborném kapitalistickém tisku se střetává několik různých teoretických názorů na obranu, jednak zastánců nepřetržitého manévru v obraně, jednak zastánců poziční formy obrany. Převládají ovšem názory s tendencí harmonického sepětí pozičnosti i manévrovosti v obraně. Ze všech součas-

ných teorií obranného boje můžeme jmenovat dvě základní — americkou a západoněmeckou:

Obrana prostoru (především NSR a Francie). Jejím cílem je udržet stanovený prostor s využitím výhodného terénu, paleb a ženiijního vybudování obranných postavení. Zpravidla ji vojska zaujímají v případě, že terén neumožňuje vytvořit hloubku obrany a nedovoluje uskutečnit manévry, mají-li dostatek času k vybudování obranných postavení a zátarasů, je-li nepřítel v daném prostoru pohyblivější a má-li nadvládu ve vzduchu.

V jaderné válce je tato obrana značně zranitelná, protože nedává možnosti úplně zničit útočné uskupení. Výhodnější je v operacích vedených bez použití jaderných zbraní.

Obrana mobilní (především USA) nebo **obrana pohyblivá** (Francie). Jejím cílem je zpomalit postup nepřítele a usměrňovat ho do prostorů, výhodných pro jeho zničení jadernými a leteckými údery, protiztečemi a protiúderem. Kombinuje pohyblivost a údernou sílu vojsk, soustředěnou v silných zálohách. Zpravidla ji vojska zaujímají tehdy, když terén umožňuje členění obrany do hloubky a rozsáhlý manévry do hloubky a šířky, má-li obránce alespoň místní nadvládu ve vzduchu, dále při vedení obrany na široké frontě a při obraně důležitých vodních překážek.

Tento způsob obrany je výhodnější v soudobých podmínkách zejména proto, že efektivněji využívá vysokých parametrů soudobé bojové techniky a prostředků k ničení útočníka palbou a pohybem.

Vysoká efektivnost palebného systému, především použitím jaderných prostředků, spočívá v tom, že vojska v obraně budou vést palbu na odkrytou živou sílu a techniku útočníka. Větší hloubka obrany, její zvýšená aktivnost a manévrovost značně ztěžují a komplikují její překonání v soudobých podmínkách, a proto ji nemůžeme v žádném případě podceňovat.

Na druhé straně použití jaderných zbraní na obranu nepřítele, efektivnější způsoby překonání jeho obrany vytvářejí podmínky pro zkrácení přípravy k útoku, dosáhnout překvapivého úderu, podstatně vyššího tempa útoku, rychlého zničení záloh nepřítele i nepřetržitě rozvíjení útoku do hloubky i do boků jeho vojsk. Kromě toho v příznivé situaci bude častým jevem po jaderných úderech útočit na nepřítele z chodu, bez dlouhých příprav a složitého přeskupování.

Čím kvalitněji bude připravena a vybudována obrana, tím pochopitelně více sil a prostředků bude nutné soustředit k jejímu překonání a tím pečlivější a přesně plánovaná musí být příprava vojsk v útoku. Při vedení operace s použitím jaderných zbraní bude zvláště důležité jejich efektivní použití, aby útočník mohl ve velmi krátké době zničit nejdůležitější objekty do celé hloubky obrany; ty je zapotřebí včas zjistit a přesně určit. Před útokem je proto nezbytný pečlivý průzkum celého systému obrany, ke zjištění silných a slabých míst nepřítele. Získané údaje ovlivní rozhodnutí o způsobu a formách útoku.

Nemůžeme počítat s úspěchem, jestliže překvapivých a mohutných palebných, především jaderných úderů na obranu nepřítele bezprostředně nevyužívají vojska k rozhodnému útoku na široké frontě. Čím širší bude pásmo útoku (při potřebné hustotě dělostřelectva a tanků), čím vyšší bude tempo útoku, tím větší budou možnosti izolovat zálohy nepřítele od bojeschopných ohnisek odporu, tím větší bude předpoklad narušit součinnost mezi vojsky v obraně, rozdělit je a zničit.

Způsoby a formy útoku budou záviset na různých faktorech, především na předpokládaném zámyslu nepřítele, na stavu a uskupení sil a prostředků, na síle a uskupení vojsk v útoku a charakteru terénu. Při použití jaderných zbraní bude útok veden takovým způsobem, aby vojska mohla nejefektivněji využít účinků vlastních jaderných prostředků a na druhé straně vytvořit podmínky pro maximální ochranu před jadernými údery nepřítele.

V souvislosti s útokem téměř ve všech případech hovoříme o prolamování nebo průlomu nepřátelské obrany, jako v podstatě o jediné formě překonávání nepřátelské obrany. Vezmeme-li na pomoc Bolšuju sovětskuju encyklopediju (druhé vydání, svazek 35, str. 84) dozvíme se, že: „Průlom obrany nepřítele je způsob překonání připravené, zaujaté obrany útočícími vojsky s cílem zničit jeho živou sílu, techniku ve stanoveném úseku (směru, prostoru) a vytvořit podmínky k dalšímu rozvíjení útočné operace.

Průlom bude zpravidla důležitým obdobím i v soudobých útočných operacích. Ovšem v operacích počátečního období války, při odkrytých bocích, mezerách v sestavě nepřítele, **překonávání obrany nepřítele je možné řešit i bez průlomu.**“

Z těchto pohledů můžeme proto dospět k závěru, že útok může být v soudobých operacích veden těmito způsoby:

1. **S využitím mezer v jeho sestavě, odkrytých boků** k proniknutí do hloubky sestavy nepřítele, ovládnutí jeho mezilehlých a dalších obranných čar. Tento způsob útoku bude zpravidla uplatňován proti nepříteli, který vede boj na zdrženou nebo odchod, popřípadě se brání na široké frontě.

2. **S využitím mezer a prostorů v jeho obraně, vytvořených vlastními jadernými údery.** Tento způsob může být uplatňován i proti vybudované, klasické obraně.

V obou těchto případech, v závislosti na situaci nepřítele i vlastní a na charakteru terénu můžeme použít těchto forem manévru:

- útok vojsk na jednom nebo několika nejkratších směrech s cílem rozdělit uskupení nepřítele a ničit je po částech;

- útok na sbíhavých směrech s cílem obklíčit a zničit hlavní síly v součinnosti se sousedem nebo samostatně;

- útok do týlu obrany nepřítele s cílem odříznout ústupové cesty a přitisknout jeho hlavní síly k význačným terénním překážkám a potom je zničit.

V obou případech bude charakteristickým rysem využití slabých míst v obraně nepřítele, daných buď vlastní organizací jeho obrany, nebo vytvořených vlastními jadernými údery. V příznivých podmínkách mohou vojska překonávat obranu nepřítele v předbojové nebo dokonce v pochodové sestavě.

3. **Průlomem připravené obrany nepřítele.** Tento způsob útoku může být častým jevem při vedení operace bez použití jaderných zbraní nebo na tom směru, v prostoru, kde jaderné zbraně z různých důvodů neplánujeme použít.

Můžeme konstatovat, že v soudobých útočných operacích se podíl průlomu snižuje a tato tendence se projevovala již v minulých válkách. Např. jestliže v první světové válce byl průlom častým jevem a z hlediska času na jeho organizaci a vedení tvořil značný podíl v operacích, pak ve druhé světové válce tento čas představoval pouze 7–10 %. Na základě zkušeností a poznatků ze soudobých cvičení můžeme předpokládat, že podíl průlomu se ještě sníží v důsledku růstu dynamičnosti a rozmachu útoku a vyššího tempa průlomu nepřátelské obrany.

Ovšem bylo by krajně nesprávné udělat závěr, že se zmenšuje operační význam průlomu. Ve Velké vlastenecké válce byla organizace průlomu, bez jakéhokoli nadsazování, jedním z nejsložitějších úkolů a povinností velitelů a štábů. K průlomu připravené obrany nepřítele bylo v úzkých pásmech soustřeďováno značné množství sil a prostředků a vytvářeno silné uskupení (v operacích roku 1944—45 kolem 200 dělostřeleckých hlavních a minometů, 30—40 tanků, 3—5 pěších praporů na 1 km pásma průlomu). Kromě toho byly vyčleňovány hlavní síly frontového letectva a hlavní úderná síla frontu — tankové a mechanizované svazky — k rozvíjení útoku a přerůstání taktického úspěchu v operační úspěch.

Průlom soudobé obrany bude vyžadovat ještě větší úsilí než tomu bylo v minulosti. To vyplývá především z toho, že soudobá obrana je značně odolnější, má větší počet palebných, zejména protitankových prostředků a obrněných bojových prostředků. Kromě toho se zvětšují možnosti ženijního vybudování obrany, manévru a obnovení narušeného palebného systému, zátarasů apod.

Současný průlom bude nutné vést **do větší hloubky než jak tomu bylo v minulosti**. To vyplývá z toho, že k zabezpečení přerůstání taktického úspěchu v operační je nezbytné překonat hlubší taktické pásmo obrany a zničit přisunované zálohy nepřítele z hloubky.

V soudobých operacích narůstá při organizaci průlomu význam takového činitele jako je **překvapivost a způsob přechodu do útoku**. Neustálý růst pohyblivosti vojsk dovoluje používat neočekávaných způsobů přechodu do útoku — nejen z prostorů bezprostředního dotyku s nepřítelem, ale i z chodu po přesunu z hloubky, nebo kombinovaným způsobem — na jednom směru z chodu, na druhém z bezprostředního dotyku.

Zvláštní pozornost v práci velitelů a štábů vyžaduje **vytváření úderného uskupení sil a prostředků pro průlom**. Požadavky platné v minulosti se v podstatě nemění. Při vytváření úderného uskupení v soudobých podmínkách je však zapotřebí uvést do souladu dva základní protiklady:

- na jedné straně potřebu soustředění značného počtu sil a prostředků k získání převahy a tím i výhodného poměru sil a prostředků v pásmu průlomu;

- na druhé straně vycházet z požadavků nedat nepříteli možnost napadnout vojska soustředěnými údery při jejich soustřeďování v úzkých pásmech; proto bude nutné vojska i prostředky soustřeďovat pouze na časově omezenou dobu a rozptýlit je ihned po průlomu.

Důležitým momentem je i **volba způsobů a forem průlomu obrany nepřítele**. Ve druhé světové válce při průlomu obrany vojska zpravidla pronikala do obrany postupně a potom rozvíjela úspěch do hloubky a do boků uskupení nepřítele. Tempo útoku bylo značně nižší než jeho přisunovaných záloh. Proto obránce po zjištění zámyslu útočníka mohl přisunout zálohy z hloubky i z jiných úseků fronty k místu průlomu, postupně zesilovat obranu a při výhodných podmínkách vést protizteče a protiúder a ničit pronikající vojska.

V soudobých podmínkách může útočník rozdělit obranu nejen co do šířky, ale co do hloubky. Toho zpravidla dosáhne spojením roztínajících úderů, vysazením taktických a operačně taktických výsadek a mohutnými palebnými údery.

Typickou formou manévru tankových a motostřeleckých vojsk při průlomu bude zpravidla čelní, **soustředěný úder v úzkém pásmu s využitím palebné pří-**

pravy, rozvíjení útoku do hloubky sestavy nepřítele v součinnosti se vzdušnými výsadbami se současnými údery do boků a týlu hlavního uskupení nepřítele.

Nejdůležitějším problémem průlomu byla a zůstává organizace mohutné a účinné palebné přípravy a boje k dosažení palebné převahy. Veškerý smysl soustřeďování značného počtu dělostřelectva a ostatních palebných prostředků ve výchozím prostoru před průlomem v minulé válce spočíval především v získání palebné převahy a iniciativy do zahájení útoku s cílem dokonale umlčet odpory obránce, dezorganizovat jeho palebný systém a podporovat vojáka v průběhu průlomu. Zkušenosti ukazují, že tyto úkoly byly plněny (kromě úderů letectva) pouze do malé hloubky 8—10 km, což představovalo maximální dosah většiny tehdejšího dělostřelectva a minometů. Analýza zkušeností útočných operací a boje vojsk Sovětské armády ukazuje, že největší počet protiztečí vedl nepřítel (více než $\frac{3}{4}$ z celkového počtu) za druhým pásmem obrany, kde byly jeho zálohy rozmístěny mimo dosah palby dělostřelectva a minometů.

Z tohoto vyplývá závěr prvořadé důležitosti — ničit tyto zálohy dalekými palbami do příchodu vojsk k čáře dotyku. Proto bude nutné v dané konkrétní situaci přesně stanovit metodiku paleb. V některých případech bude i účelné přejít ke vžitě zásadě zvyšování intenzity palby od předního okraje do hloubky k zásadě jejího zvyšování od objektů v hloubce obrany nepřítele k přednímu okraji jeho obrany. To v současné době bude vyžadovat i potřebu ničit jaderné prostředky nepřítele, jeho místa velení, systém PVO apod.

Důležité a náročné bude překonání a dezorganizace protitankové obrany nepřítele. Podstatné dezorganizace protitankové obrany nepřítele můžeme dosáhnout v rámci celého komplexu boje za získání palebné převahy a iniciativy, ale i speciální plánovanou palbou na tyto prostředky, včetně využití palebných prostředků pro přímou střelbu. Dezorganizace protitankové obrany může být úspěšná tehdy, působí-li útočník současně na protitankové prostředky nepřítele na široké frontě a do značné hloubky. Z těchto důvodů nepřítel může úspěšně použít bočních paleb. Čím neočekávaněji a rozhodněji probíhá útok, především tanků, tím má útočník menší ztráty.

Čím bude obrana lépe připravena a vybudována, tím více sil a prostředků bude zapotřebí k jejímu průlomu, tím pečlivěji a důsledněji musí být průlom organizován. Proto před průlomem obrany nepřítele je nezbytný její pečlivý průzkum, který má zjistit její silná a slabá místa pro efektivní palebnou přípravu, zahájení zteče a prolomení obrany do celé její hloubky. Zkušenosti z Velké vlastenecké války ukazují, že předpoklad úspěchu průlomu byl dán i tím, že průzkum zjistil nejméně 60 % cílů v obraně nepřítele.

Těžko budeme moci počítat s úspěchem, jestliže překvapivých palebných úderů na obránce nevyužijeme rozhodným úderem motostřeleckých a tankových vojsk. Čím rychlejšími tempy bude průlom veden, tím lepší možnosti bude mít útočník oddělit zálohy nepřítele od ohnisek odporů, které si uchovaly nebo obnovily svou bojeschopnost. Svým rozhodným postupem mohou narušovat taktickou součinnost mezi jednotlivými sledy, rozdělovat uskupení obránce a ničit je po částech.

Na směru hlavního úderu armády, kde budou prolamovat obranu nepřítele dvě divize, může být úsek průlomu široký 8 km. Příprava průlomu připravené, vybudované a včas zaujaté obrany vyžaduje vytvoření potřebného uskupení dělostřelectva v nejkratší době. Dělostřelectvo zaujímá palebná postavení, soustřeďuje na relativně malém prostoru velký počet hlavních a dosahuje střední hustoty kolem 110 hlavních na 1 km fronty. Soustředění kolem 880 hlavních bude

vyžadovat značné přeskupení dělostřelectva a náročnou organizátorskou práci velitelů a štábů.

Hlavní tíha organizace a vedení průlomu bude spočívat na armádě a divizi. Velitel armády ve svém rozhodnutí pro průlom stanoví úsek průlomu, směr a hloubku úderu, úkoly vojsk, síly a prostředky, způsob palebné přípravy a podpory, výchozí prostor vojsk a opatření k všestrannému zabezpečení operace.

Štáb armády v tomto období organizuje průzkum cílů, upřesňuje úkoly vojskům, rozvíjí dělostřelectvo a plánuje jeho palbu. Průzkum obrany nepřítele přesně určuje souřadnice každého palebného prostředku, okopu, přesné hranice nejen rotních, ale i četových opěrných bodů. Ke zničení nepřítele musí velitel armády vytvořit nejméně 3—4násobnou převahu sil a prostředků na zvolených úsecích průlomu, zejména dělostřelectva a tanků.

Úspěšný útok na nepřítele není možné vést bez značného vypětí úsilí velitelů, štábů a vojsk. Soustavný a cílevědomý průzkum uskupení nepřítele v obraně, obranného systému a bojových možností vojsk nepřítele, vytváří podmínky k získání převahy v silách a prostředcích, je základem hlavního úderu apod.

Úspěch útoku ve značné míře bude záviset i na dokonalé znalosti zájmového prostoru a na přípravě velitelů, štábů i vojsk k vedení bojové činnosti.

Při útoku na obranu nepřítele platí tyto nejdůležitější zásady:

- překvapivost, mohutnost a rozhodnost počátečního úderu na nejvýhodnější místa v obraně nepřítele;
- rychlost a nepřetržitost rozvíjení útoku v hloubce obrany na směrech se zachováním součinnosti mezi vojsky;
- různé formy manévru a způsoby vedení bojové činnosti v těsné součinnosti všech druhů vojsk i speciálních vojsk, které se zúčastňují překonání obrany nepřítele;
- vysoká manévrovost vojsk při překonávání obrany i v její hloubce s využitím vzdušných výsadků;
- pevné a nepřetržité velení vojskům a všestranné zabezpečení bojové činnosti.